

Csernai Mihály

Cívisek

C Í V I S E K

Szereplők

Szűcs András (60), cívis paraszt Debrecen határában

Szűcs (szül. Barta) Erzsébet (55), a felesége

Szűcs Júlia (20), a lányuk

Papp Lajos (23), Júlia szeretője, a böszörményi cipész fia

Kádár Tamás (19), béreslegény Szűcséknél

Weisz Salamon (55), módos cívis paraszt

Weisz Sára (50), a felesége

Weisz Mózes (30), Salamon és Sára fia

Czégényi Károly (40), hivatalnok a debreceni megyeházán

Kossuth Lajos (47), pénzügyminiszter

Kiskatona

Továbbá: Cívis parasztok, Kossuth kísérete

Történik egy debreceni birtokon, a belvárostól távol.

ELSŐ FELVONÁS

1. jelenet

1848 március eleje. Takaros vidéki porta, egy civis paraszt birtokán. A verandán kis asztal, mellette hokedlik. Bentről Bandi bácsi érkezik, feldúltan. Idegesen mászkál kicsit, aztán leül az egyik hokedlire, pipára gyújt.

ANDRÁS *(kurjant)* Tamás fiam! A kutyaúristenit már.

TAMÁS *(érkezik)* Igenis, Bandi bácsi.

ANDRÁS Tojtak-e ma?

TAMÁS Még nem. Megígértem, hogy szólok.

ANDRÁS Meg, a fenébe is.

TAMÁS Ne idegeskedjen, Bandi bácsi. Majd fognak tojni.

ANDRÁS Betegek ezek?

TAMÁS Nem tudom, nem vagyok tyúkász.

ANDRÁS Nem tyúkász vagy, Tamás fiam, hanem hülye.

TAMÁS Igenis, Bandi bácsi.

ANDRÁS Két dolguk van. Zabálni meg tojást tojni.

TAMÁS Az egyik megy nekik.

ANDRÁS Jó, de zabálni én is tudok, a kutyaúristenit. *(Csend.)* Juliskát láttad-e ma már?

TAMÁS Én még nem.

ANDRÁS Hát pedig kerüljön elő nekem. Egyedül nem kaszálok.

TAMÁS Kaszálok én, Bandi bácsi.

ANDRÁS Aztán levágod a lábad nekem, akkor mit kezdek? Ilyen fiút én nem találok még egyet.

TAMÁS Akkor tanítson meg.

ANDRÁS Nem kell azt tanítani. Érezni kell.

TAMÁS Én érezném, ha egyszer rám bízna.

ANDRÁS Esküszöm, ha tüstént nem keveredik elő ez a lány, még arra is vetemedek.

TAMÁS Mire?
ANDRÁS Mit mire?
TAMÁS Mire vetemedik?
ANDRÁS Rádbízom a kaszálást. De! Csak ha Juliska elő nem kerül.
TAMÁS Én látatlanban megmondom, mit gondolok Juliska hollétééről.
ANDRÁS Te csak ne látatlankodj meg gondolkodj, fiam, nem azért dolgozol itt.
TAMÁS Isten a tanúm, hogy tudom, merre jár.
ANDRÁS Én nem akarok tudni róla, de akkor kerítsd elő. Még ebéd előtt le kéne kaszálni, nem nézhet ki így a birtok.
TAMÁS Hogy?
ANDRÁS Hát így. Nézz körül, ha nekem nem hiszed. Hát nagyobb a fű, mint én.
TAMÁS Nem olyan nehéz az, Bandi bácsi.
ANDRÁS Mit beszélsz a száddal?
TAMÁS Hát, hogy Bandi bácsinál nem nehéz nagyobbnak lenni.
ANDRÁS Eridj már, mit beszélsz?
TAMÁS Hát, én csak tettem egy utalást Bandi bácsi magasságára.
ANDRÁS Te csak ne utalgass az én magasságomra, pusztulj meg. Kerítsd elő a lányomat a föld alól is.
TAMÁS Nem kell ahhoz a föld alá menni. Elég csak a birtok végére.
ANDRÁS Mi van a birtok végén?
TAMÁS Nem mi. Hanem ki.
ANDRÁS Ne utalgass itt nekem.
TAMÁS Én nem mondok semmit, én csak láttam ott ma reggel egy igen sudár alkatú embert.
ANDRÁS Milyen sudár alkatú emberről magyarázol te itt, Tamás fiam, hát most már hagyd abba azt a kurva utalgatást.
TAMÁS Én egy Lajos alkatú embert láttam reggel.
ANDRÁS Adok én neked Lajos alkatú embert. Menj, és hívd ide a lányt, mert nem állok jól magamért.

Tamás el, Bandi bácsi még mindig fortyogva ül tovább. Pipát vesz elő, megtömi. Rágyújt.

2. jelenet

Érkezik Erzsébet, András felesége, köténnyel, látszik, hogy főzésből jött.

- ERZSÉBET** Mit parádézol itt? Zeng tőled az egész ház.
- ANDRÁS** Én nem zengek, Bözsikém, én csak a lányodat akarom előkeríttetni itt a béreslegénnyel.
- ERZSÉBET** Hagyd már azt a szegény lányt!
- ANDRÁS** A fű meg majd lekaszálja magát, mi? És a tyúkok se tojnak, Bözse, ez nagyon nem lesz így jó.
- ERZSÉBET** Majd fognak, ha lesz kedvük.
- ANDRÁS** Hát de ez így nem élet, Bözse, hogy mindenki csak akkor csinál mindent, amikor kedve van!
- ERZSÉBET** Változnak az idők, András. Ez van a levegőben.
- ANDRÁS** Tudod mi van a levegőben, Bözse? Lószarszag meg virágpor. Ne gyere itt nekem megint a szabadság levegőjével, mert félrenyelek.
- ERZSÉBET** Én csak azt mondom, hogy nem kell mindig azt a szegény lányt vegzálni.
- ANDRÁS** Én nem vegzálok. Én csak annyit kérek, hogy teljesítse a kötelességét.
- ERZSÉBET** De most más kötelességei is vannak.
- ANDRÁS** Milyen más kötelessége akadhat a fű kaszálásán túl, édes Bözsém? Egy birtokon, amit évek óta építgetek? *(sóhajt)*
- ERZSÉBET** Én csak azt mondom, hogy légy vele kicsit megértőbb. Fog kaszálni, ha lesz ideje meg kedve.
- ANDRÁS** Ideje meg kedve. Bözse, te hallod magad, az úrjézus áldjon meg! Ha én mindig akkor dolgoztam volna, mikor kedvem meg időm volt, hát most nem tudnék itt pipázás közben zsörtölődni. Ha a dédapám akkor csinált volna mindent, mikor kedvem meg időm volt, hát akkor talán el se jutunk odáig a családfán, hogy megszülessek.
- ERZSÉBET** Az idők változnak.
- ANDRÁS** Az ebédidő is?
- ERZSÉBET** Az nem, édes Bandikám. Az ebédidő az marad.
- ANDRÁS** Akkor egy órákor asztalhoz. *(Csend.)* Mit akartál úgy egyébként?
- ERZSÉBET** Csak akartalak emlékeztetni, Károly jönni fog.
- ANDRÁS** Ide?
- ERZSÉBET** Ide.

ANDRÁS Minek jön?

ERZSÉBET Tojásért.

ANDRÁS Az én portámra?

ERZSÉBET Bizony.

ANDRÁS Akkor eltévedt, Bözse, hát mondom, hogy nem tojnak a tyúkok.

ERZSÉBET Adj neki múlthetit akkor, majd elnézést kérsz, és ha lesz frissebb, beugrok vele a városba.

ANDRÁS Ne ugrálj te sehova, Bözse. Én nem fogom itt magam múltheti tojásokkal lejáratni.

ERZSÉBET De én szívesen megyek a városba.

ANDRÁS Azt el tudom képzelni. Sok újgazdag ficsúr közé – én mondom, ha a városban lennének, Bözse, megállna az élet és nem lenne meg mindenünk.

ERZSÉBET Attól még Károly érkezik.

ANDRÁS Megmondom a Károlynak, hogy ne jöjjön ide, jöjjön ide máskor.

ERZSÉBET De hogy mondd meg neki, hogy ne jöjjön ide, ha nem jön ide?

ANDRÁS Már miért ne jönné ide?

ERZSÉBET Most mondtad, hogy megmondod, hogy ne jöjjön.

ANDRÁS Hát eszem megáll, Bözse. Majd ha idejön, megmondom neki.

ERZSÉBET Nem engedhetjük el üres kézzel.

ANDRÁS Hát de mégse adhatok neki olyan tojást, amit nem tojtak meg.

ERZSÉBET Én nem akarom a Károly bizalmát elveszteni. Adj neki múlt hetit, aztán majd beviszem Juliskával a héten, ha újra úgy gondolják a tyúkok.

ANDRÁS A tyúkok csak ne gondolkozzanak. *(Csend.)* Amúgy is minek kell ehhez a Julis?

ERZSÉBET Szeret velem jönni a városba.

ANDRÁS Aztán mit szeret abban?

ERZSÉBET Hát bűn az, hogy két nő szeret néha kimozdulni itthonról?

ANDRÁS Talán nem bizony a Papp Lajos irányába történik az a kimozdulás, Bözse?

ERZSÉBET Néha ő is ott van, igen. Útba esik.

ANDRÁS Útbaesik. Bözse, ne szédíts, dehogy esik útba, hát az a fiú böszörményi, ti meg Debrecenbe mentek.

ERZSÉBET Mit vagy úgy oda?

ANDRÁS Én csak tényeket közlök.

- ERZSÉBET** Na, két tényközlés között indulj, aztán hozz be pár múltheti tojást, hadd készítsem elő a Károlynak.
- ANDRÁS** Ne terelgesd itt nekem a témát. Az én lányom ne járjon egy ilyen – egy ilyen –
- ERZSÉBET** Na, milyen? Mi? Nem is ismered te a Papp Lajost. Ha ismernéd, tudnád, hogy rendes fiú.
- ANDRÁS** Rendes fiú, az, persze, életében földet még nem látott. Hidd el nekem, Bözse, a magunkfajta azzal még nem járt jól, ha egyszerű munkást engedett a közelébe. Mink parasztok vagyunk, méghozzá a legnemesebb fajtából. Az én szívemet egy egyszerű cipőtisztító nem fogja megdobogtatni.
- ERZSÉBET** Először is: nem cipőtisztító, hanem a cipész fia, méghozzá igen szépen dolgozik. Másodszor, nem is a te szívedet kell megdobogtassa, elég, ha a Julisnak tetszik.
- ANDRÁS** De nagy lett a száz, a kutyaúristenit. *(Feláll)* Megyek tojásért a kurva Károlynak.

András morogva el, Erzsébet fejcsóválva néz utána.

3. jelenet

Lajos és Júlia érkeznek a birtok másik vége felől. Erzsébet összenéz a lányával, biccent neki, aztán bemegy a házba.

- JÚLIA** Tiszta a levegő. Előjöhet.
- LAJOS** Én nem akarok többet bujkálni, Szűcs Júlia.
- JÚLIA** Csak még egy kicsit bírja ki, Lajos.
- LAJOS** Júlia, én meg akarom kérni a maga kezét.
- JÚLIA** Ugyan, Lajos. Ne bolondozzon.
- LAJOS** Miféle bolondozás lehetne ez? Én komolyan beszélek. Suszter fia ilyen komoly nem volt még, mint amilyen komolyan én most itt állok.
- JÚLIA** Hát, az már igaz, én susztert még ilyen komolyan álldogálni nem láttam.
- LAJOS** Most adjam elő még egyszer, amit a fűben már elmondtam?
- JÚLIA** Ne szemtelenkedjen, Lajos, mert meg fogok sértődni.
- LAJOS** Bennem semmi szemtelenség nincs, Júlia, én egy komoly ember vagyok.
- JÚLIA** Na, akkor viszont ne viselkedjen ilyen komolytalan módjára. Nem illik ez egy böszörményihez.

- LAJOS** Hallottam ám, hogy mit terveznek maguk, de az én szívem megszakad.
- JÚLIA** Terv? Milyen terv? *(Lehalkítja a hangját)* Hát maga miatt nem kaszáltam le a fűvet.
- LAJOS** Weisz Mózes úr már úgy mászkál a városban, mintha legalábbis tíz éve házasok lennének kegyeddel. Én most ezúton jelentem ki, hogy ha ez bekövetkezne, én megpusztulok.
- JÚLIA** Kéretik nem megpusztulni, és nem bolondságokat beszélni. Én a Mózes úrnak is megmondtam, hogy ahhoz megyek, akit szeretek.
- LAJOS** A maguk apjai majd jól megalkusznak –
- JÚLIA** Érdekel is az engem, Lajos. Amiket az apám a fejébe vesz –
- LAJOS** Én megszöktetem. Elviszem magammal Böszörménybe, ott aztán jól összecihölünk, és észre se fogja venni, hipphopp Pesten vagyunk.
- JÚLIA** Pesten? Aztán mit csinálnék én Pesten?
- LAJOS** Jaj, ne mondja már, Júlia, hogy nem nézné meg magának Pestet.
- JÚLIA** Én már annak örülök, ha a debreceni belvárosba eljutok, nem hogy még Pestre szökjek egy suszterrel.
- LAJOS** Gúnyolódhat rajtam, Júlia, én elviszem magát Pestre. Maga tünemény!
- JÚLIA** Én? Tünemény? Milyen tünemény?
- LAJOS** Földiekkel játszó égi.
- JÚLIA** Ennek semmi értelme, Lajos, ne is próbálkozzon.
- LAJOS** Nekem maga kell, Júlia, én maga nélkül semmi vagyok, és félek a Mózesától, hogy ő is így van oda magáért.
- JÚLIA** Magának igazán nincs oka holmi Mózesoktól félni. Az apámért meg ne aggódjon. Várjon még egy kicsit. Hátha megenyhül.
- LAJOS** Én más ember enyhülésére hiába várok, ha a sajátom se jön, amikor akarom.
- JÚLIA** Maga egy türelmetlen ember, Lajos.
- LAJOS** Márpedig ha Weisz Mózes lesz a maga férje, én abba belehalok itt helyben.
- JÚLIA** Görbüljek meg, ha valaha hozzámegyek Weisz Mózeshez.
- LAJOS** De rendesen görbüljön, kókadjon, mint a fűzfa!
- JÚLIA** Kókadok én önért, Lajos, ha így akarja, én megígérem. Nekem egyáltalán nem tetszik Weisz Mózes.
- LAJOS** Esküszik-e?
- JÚLIA** Én ne tenném.
- LAJOS** Ne legyen a nevem Papp Lajos, ha el nem viszem Pestre.

JÚLIA Most viszont menjen, nehogy az apám meglássa.

LAJOS Na, mi van, most már nem enyhül meg annyira hamar?

JÚLIA Én nem tudom, de ha megtudja, hogy maga miatt nem kaszáltam, nehéz dolga lesz enyhülés ügyében.

LAJOS Mondja meg, hogy mikor látom legközelebb, és itt sem vagyok.

JÚLIA Holnap. Vagy holnapután. De az is lehet, hogy csak a hétnek a végén. Engem nem engednek el csak úgy hazulról.

LAJOS Nem kislány már maga! Álljon a sarkára.

JÚLIA Mennem kell.

LAJOS Én várni fogom. *(Júlia elindulna, de Lajos elé áll.)* Nana.

JÚLIA Mit nanázik itt nekem, mi?

LAJOS A csókom merre jár vajon?

JÚLIA Hagyjon már ezekkel a romantikus bolondságokkal. *(megcsókolja Lajost)*

LAJOS Na, látja, mégiscsak megéri várni ezekre a romantikus bolondságokra.

Júlia még egyszer megcsókolja Lajost, aztán hátralep.

JÚLIA Induljon. A városban találkozunk.

Júlia zavartan elszalad. Lajos mosolyogva néz utána.

4. jelenet

Károly érkezik. Hivatalnok alkat, nem véletlenül: a debreceni városháza egyik alkalmazottja. Meglátja Lajost, int neki.

KÁROLY Istenáldja.

LAJOS A te lelkeddel.

Lajos zavartan elszalad.

KÁROLY *(magában)* Mit keresnek itt böszörményiek – *(elindul a porta felé. Meglátja, hogy nincs ott senki, felsóhajt)* Hahó! Jó napot! *(hangosabban)* Hahó, jó napot! *(Mikor erre se jön ki senki, torkaszakadtából üvölt egyet)* Hahó!

Erzsébet jön ki a házból.

ERZSÉBET Ki az és mit óbégat?

KÁROLY Kézcsókom.

ERZSÉBET Maga az, Károly?

KÁROLY Én vónák.

ERZSÉBET Az uram az udvarban.

KÁROLY Tyúkoknál?

ERZSÉBET Hol máshol? Tojásért jött, nem?

KÁROLY Híreim is vannak.

ERZSÉBET Mik a hírei?

KÁROLY A városban már azt rebesgetik, él-e még a Szűcs András.

ERZSÉBET Nagyon is él, azt csinálja, amit mindig.

KÁROLY Pipázik és mormog.

ERZSÉBET Mi mást?

KÁROLY Nem akarnak a városba költözni, Bözsike? Én mondom, nagyon nagy dolgok vannak ott készülöben. Minden jómódú bent él. A cselédség eltartja a birtokot.

ERZSÉBET Én mondtam már ugyanezt az én Bandimnak, az meg tudja, milyen.

KÁROLY Nem tudok én mindig kijönni ide a hírekkel.

ERZSÉBET Miért nem küld valami hírnököt maga helyett?

KÁROLY Jó itt a levegő maguknál.

ERZSÉBET Ja. Lószar meg virágpor.

KÁROLY Erzsébet, magának sokkal jobb lenne az élete Debrecenben, a belvárosban, ahol a többi cívisek élnek. Maga lehetne a legnagyobb köztük.

ERZSÉBET Aztán mit érek én azzal a nagysággal? Bandikám meg ott pusztulna el. Jó neki ez a lószarszag, higgye el nekem, nem fog az innen elmenni.

KÁROLY Igen, csak így meg kimarad a vérkeringésből. Azt beszélük, már nem is igazi cívis az ilyen.

ERZSÉBET Nekem aztán mindegy, ki cívis és ki nem.

KÁROLY És a barátok? Ne csinálja már, Bözse, hát nem élet az ilyen, hogy folyton csak itt vannak. Hogy maguknak örömmünnepe bejönni a városba. Fordítson a gondolkodásán, legyen öröm ide kijönni. Ügyes a Tamás gyerek, ha kicsit jobban bíznának benne – elvezetné itt a napi teendőket.

ERZSÉBET Magának engem igazán nem kell győzködnie, Károly.

KÁROLY Én csak annyit mondok, ki tudja, mit okoz, ha maguk kimaradnak a város életéből.

ERZSÉBET Hát, azt tudom, hogy én mit hagyok ki. De az uram – az hajthatatlan.

KÁROLY Milyen megszállott az ilyen –

ERZSÉBET Azt mondja, a városban mindenki meg van tébolyulva.

KÁROLY Róla ugyanezt mondják.

ERZSÉBET Na, de olyan helyre, ahol tébolyultnak mondják, oda meg minek menjen?

KÁROLY Talán akkor nem mondanák tébolyultnak.

ERZSÉBET Akkor meg ezt hallgathatnám egész nap, hogy „Bözsikém, itt mindenki megvan tébolyulva”. Nincs nekem erre szükségem, Károly.

KÁROLY Van egy kis lakásom a városban, Bözse. Csak pár napra odajön, s körbenéz, hogy lássa, mit hagy ki.

ERZSÉBET Higgye el, tudom én, hogy mit hagyok ki, Károly.

KÁROLY Elnézést. Nem akartam én itt határokat átlépegetni.

ERZSÉBET Nem lépett át semmit, Károly.

ANDRÁS *(érkezik)* Na mi van, tintafosókám, mit szimatolgatunk itt?

KÁROLY Adjon Isten, Bandikám.

ANDRÁS *(átnyújt egy vödöröt)* Itt vannak a kurva tojásaid. *(Csend. Erzsébet néz Andrássra.)* Nem tojtak. *(Károly értetlenül néz.)* Ezek múlthetiek.

KÁROLY Hogy?

ANDRÁS Nem tojnak a tyúkjaim.

KÁROLY Miért?

ANDRÁS Hát ha tudnám –

KÁROLY Nem tudod?

ANDRÁS Nem.

KÁROLY Hát de hogy nem?

ANDRÁS Nem vagyok tyúkász, Károly, a fenébe is.

KÁROLY Én igazán nem vinném el maguk elől –

ERZSÉBET Majd ha újra tojnak, viszek magának frisset.

KÁROLY De biztos ez?

ANDRÁS Ha már kicihöltél idáig, Károly, én igazán nem kívánok neked rosszat.

KÁROLY Rosszat – ?

ANDRÁS Hát hogy üres kézzel térj haza. Vidd, amit jónak látsz, aztán majd Bözsével beszéllek, hogy visz-e frisset.

KÁROLY Mennyivel könnyebb lenne, ha bent lalnának –

ANDRÁS Már megint ezzel? Mi lenne abban könnyebb, hm?

KÁROLY Például nem kéne tojásért sétálniuk.

ANDRÁS Én kimondottan szeretek tojásért sétálni.

KÁROLY Igen?

ANDRÁS Ha tehetném, minden nap tojásért sétálnak, ha tojnának ezek a kurva tyúkok, istenbizony minden nap.

KÁROLY Nem fél, hogy kimarad valamiből?

ANDRÁS Ugyan, miből maradnék ki? Itt soha semmi nem történik!

TAMÁS *(rohan be a színre)* Bandi bácsi!

ANDRÁS Mit rohansz, te gyerek?

TAMÁS Pesten kitört a forradalom!

ANDRÁS Mi?

TAMÁS A forradalom!

Döbbent csend.

KÁROLY Na, ezek nem viccelnek. Megyek is, utánajárok, mi történik. Köszönöm a tojást.

ANDRÁS Hova ez a rohanás?

KÁROLY Kitört a forradalom, mennem kell.

ANDRÁS Miért kell mindenkinek mennie, ha kitörik a forradalom? Kitört az magától.

KÁROLY Magát talán nem izgatja, hogy mi történik?

ANDRÁS Engem? Miért kéne, hogy izgasson bármi is?

KÁROLY Pesten végre megmondják a kutya Habsburgoknak, hogy hol a helyük.

ERZSÉBET Én mondtam, hogy a levegő –

ANDRÁS Ne emlegesd nekem a szabadság levegőjét, Bözse, mégegyszer, mert nem állok jól magamért.

TAMÁS Megyek magával, Károly.

ANDRÁS Nem mész te sehova, fiam. Még mindig akkora a fű, hogy nem lehet rajta kilátni.

TAMÁS Nem kaszállhatok, Bandi bácsi. Forradalom van.

ANDRÁS Azt' hol van az megírva, hogy forradalomban nem lehet kaszálni?

TAMÁS Magát ennyire nem érdekli?

ANDRÁS Én nem politizálok, fiam. Eddig se tettem, ezután se fogom. Felőlem aztán felgyújthatják Pestet. Nekem itt van dolgom, a saját portámon, és neked is itt van dolgod, és ha nem állsz neki azonnal, én tényleg nem állok jól magamért –

KÁROLY Köszönöm a tojáást. *(Annának, suttog)* Talán az új szelekkel –

ANDRÁS Menj már innen, Károly, ne zavard meg a mi békességünket.

KÁROLY *(biccent)* Akkor én megyek is. *(el)*

ERZSÉBET András! Kitört a forradalom.

ANDRÁS *(sóhajt)* Hogy a kurva pestiek nem bírnak ki egy napot anélkül, hogy ne minden róluk szóljon –

5. jelenet

Másnap hajnal. Tamás érkezik, kaszával a kezében. Körbenéz, nem talál senkit. Türelmetlenül várakozik. Nem sokkal később Lajos érkezik. Mikor meglátja, hogy Tamás ott van, próbál diszkrétebb lenni, de Tamás észreveszi.

TAMÁS Adjisten.

LAJOS Fogadjon.

TAMÁS Maga? Titokban?

LAJOS Ne szóljon a gazdának. Kérem.

TAMÁS Nem kell nekem szólnom, úgyis észre fogja venni.

LAJOS Maga szerint észrevett?

TAMÁS Én nem tudom, de ha engedi, hogy ma lekaszáljam a fűvet, akkor nem tudnak többé titokban belefeküdni a kisasszonnyal.

LAJOS Honnan veszi, hogy én a fűben fetrengek a kisasszonnyal?

TAMÁS Maga lehet, hogy egy úriember, aki nem fetreng a fűben akárkivel, én viszont vak nem vagyok. Csak az nem látja magát a fűben fetrengeni a kisasszonnyal, aki nem akarja látni.

LAJOS Maga talán akarja?

TAMÁS Dehogyan akarom. Érdekel is engem a maguk fetrengése –

LAJOS Akkor kérem, legközelebb tessék becsukni a szemét.

TAMÁS Arra semmi szükség.

LAJOS Hogyhogy?

TAMÁS Kérem, ha én itt most lekaszálok, akkor nagyon nehéz lesz nem észrevenni.

LAJOS Muszáj lekaszálni?

TAMÁS Nem nekem kéne, de Júlia mással van elfoglalva mostanában.

LAJOS Júlia? Tán csak nem – ?

TAMÁS Ő szokott kaszálni.

LAJOS Valóban?

TAMÁS Az ismert okok miatt, mostanában kevésbé.

LAJOS Bízhatok magában?

TAMÁS Nekem nem dolgom beszélni, én itt csak egy béres vagyok.

LAJOS És mondja csak, nem tudja véletlenül, hogy Júlia kisasszony merre jár?

TAMÁS Csodálkoznék, ha ilyen korán felébredne már.

LAJOS Azt hiszem, tényleg csodálkozna, ha megtudná, milyen korán szokott kelni.

TAMÁS Tán csak nem maga fújja neki az ébresztőt?

LAJOS Ó, bárcsak mellette kelhetnék.

TAMÁS Kérem, ne avasson bele engem a részletekbe. Nekem bőven elég önöket fetrengeni látni, nemhogy még itt ébresztőkről fantáziáljak.

LAJOS Arra igazán semmi szükség. És kérem – én itt se vagyok.

TAMÁS Vigyázzon a kisasszonyra.

LAJOS Ezt hogy érti?

TAMÁS Én csak hallok dolgokat.

LAJOS És miket hall?

TAMÁS Beszélnek a városban mindenfélét.

LAJOS Honnan tudsz te a városbeli dolgokról?

TAMÁS Lehet, hogy én csak egy béres vagyok itt, de ettől még igen érdekelnek engem a városban történő dolgok.

LAJOS Beszélj, mit mondanak!

TAMÁS Tudja azt maga nagyon jól. Ha igaz, hogy Pesten forradalom van, az előbb-utóbb el fog érni ide is. Namármost, ha valahogy elér ide, akkor fontos lesz, hogy ki kinek a pártján van. Meg hogy kinek mekkora a hatalma.

LAJOS Rébuszokban beszélsz, fiam.

TAMÁS Én csak annyit mondok, Weisz úr számára a fia házасítása most még fontosabb lesz, mint eddig.

LAJOS Ezt miből gondolja?

TAMÁS Ha itt tényleg változások lesznek, akkor jobb biztosra menni. Ha ez a két család egyesül, semmi nem űzi ki őket Debrecenből. *(Csend.)*

LAJOS Ugyan, ne beszéljen már!

TAMÁS Én csak egy béres vagyok, meg se szólalok.

LAJOS Ahhoz Júliának is lesz egy-két szava.

TAMÁS Uram, nem akarom elkeseríteni, de 1848 van, én olyat még életemben nem láttam, hogy itt egy kisasszonynak akár csak egy szava is lett volna ilyen dolgokban.

LAJOS Majd meglátjuk. Hátha azok az új szelek majd máshogy fújnak.

TAMÁS Hát nem tudom, én ugyanúgy fádom, ahogy eddig.

Zaj hallatszik a házból. Lajos próbál elbújni. Tamás fejcsóválva megy tovább a kaszával a porta közelébe. Az ajtón Erzsébet lép ki. Lajos ijedten lebukik, de ügyetlenül, és így Erzsébet rögtön észreveszi. Tamás megáll az ajtótól nem messze.

6. jelenet

Erzsébet odaint Lajosnak. Lajos nem próbál szabadkozni, felegyenesedik.

ERZSÉBET *(Tamáshoz fordul)* Hát maga?

TAMÁS Engedélyt kérek kaszálni.

ERZSÉBET Ezzel meg kell várnia az uramat.

TAMÁS Kérem – ő mondta, hogy most már muszáj lesz kaszálni.

ERZSÉBET De azt nem szokta magára bízni, azt Júlia csinálja.

TAMÁS Kérem tisztelettel, Júlia nem csinálta meg.

ERZSÉBET Biztosan más dolga volt. *(Csend.)*

LAJOS Kezit csókolom.

ERZSÉBET Azt hittem, már nem is üdvözl, Papp úr.

LAJOS Kérem – én vagyok az a más dolog.

ERZSÉBET Ha az uram megtudja, hogy maga itt ólálkodik –

TAMÁS Asszonyom, mi legyen?

ERZSÉBET Várja meg az uramat. Addig csináljon mást. *(Tamás fejcsóválva el.)*
Elnézést. Nehéz jó bérest találni manapság.

LAJOS Ó, ez egy kiváló fickó.

ERZSÉBET Azt mondja?

LAJOS Azt hát. (*Csend.*) Júlia fent van-e már?

ERZSÉBET Biztosan.

LAJOS Tudna-e szólni neki?

ERZSÉBET Nézze, Lajos, őszinte leszek. Nekem nem fáj a maguk viszonya, sőt, azt látom, Juliska lányom boldog ön mellett. De meg kell értenie, hogy – na, egy ilyen fiatal lánynak vannak kötelességei –

LAJOS Kötelességei?

ERZSÉBET Én aztán igazán nem akarom magát elkészeríteni –

LAJOS Mitől kéne nekem elkésperednem?

ERZSÉBET Én tényleg nem akarok a maguk boldogságába beleszólni, nekem igazán semmi közöm ehhez az egészhez, de – egyre inkább úgy tűnik, hogy Júlia nem fog tudni magával lenni.

LAJOS Igazán?

ERZSÉBET Én nem tudom, tervezett-e valamit, de felejtse el, kérem.

LAJOS És a böszörményi kirándulások? Mikor letértek a debreceni útról? A kicsempészett üzenetek a talpalnivaló cipőkben? Az mi volt?

ERZSÉBET Mondom, hogy nem én vagyok a maga ellensége ebben.

LAJOS Akkor talán hagyja, hogy Júlia döntsön.

ERZSÉBET Azt mondják, más idők járnak.

LAJOS Mindenki ezzel jön mostanában. Aztán mitől lennének olyan újak azok az idők?

ERZSÉBET Pesten kitört a forradalom, ez talán jelent valamit.

LAJOS Tán csak annyit jelent, hogy zabszem van a seggükben a fővárosiaknak. Ezek nem bírják ki, hogy ne pattogjanak.

ERZSÉBET Mintha csak az uramat hallanám.

LAJOS Nézze. Asszonyom. Kérem. Lehet, hogy itt az új levegő meg hogy mostantól minden más lesz, de valami változatlan.

ERZSÉBET Mi?

LAJOS Én szeretem a lányát és el akarom venni feleségül.

ERZSÉBET Értse meg, hogy nem lehet.

LAJOS Na, majd csak figyelje meg.

ERZSÉBET Kíván valamit üzeni a kisasszonynak?

LAJOS Csak azt, hogy ne aggódjon értem. Vissza fogok jönni.

ERZSÉBET Tán elmegy?

LAJOS Nincs kedvem összefutni a ház urával.
ERZSÉBET *(sóhajt)* Akkor viszont siessen. Az uram már megette a reggelijét, bármelyik pillanatban itt lehet.
LAJOS Vissza fogok jönni. Minden nap, ha kell.
ERZSÉBET Isten önnel.

Lajos el. Erzsébet sóhajtva utánanéz.

7. jelenet

ANDRÁS *(kilép a házból)* Hát itt vagy, Bözsikém?
ERZSÉBET Mindig itt vagyok, Bandikám.
ANDRÁS Mit kezdjek én ezzel?
ERZSÉBET Mivel?
ANDRÁS Azt hiszed, nem tudom, miben sántikáltok? Tudok én mindenről.
ERZSÉBET Nocsak, honnan ilyen jólétesült?
ANDRÁS Milyen cívis lennék, ha nem tudnám, mi zajlik a portámon. *(Csend.)*
ERZSÉBET Hagyja a fiatalokat, Bandikám.
ANDRÁS Nem tudom, meddig fogom hagyni.
ERZSÉBET Hát útjába akar állni a szerelemnek?
ANDRÁS Ha akarnék, se tudnék, Bözsikém.
ERZSÉBET Szeret még engem, András?
ANDRÁS Hát hogyan szeretnélek.
ERZSÉBET Mi is ilyenek voltunk.
ANDRÁS Én sose voltam cipész.
ERZSÉBET Tudja jól, hogy nem arra gondolok, édes uram.
ANDRÁS Maguk mondják mindig, hogy új szelek fújnak. Ki tudja, mikor fúj ide valaki mást.
ERZSÉBET Ez a Papp Lajos nem úgy tűnik, mint aki hamar feladja.
ANDRÁS Tartsd szemmel, Bözse. Nem bízom én az ilyen fiatalemberekben. Meg aztán Weisz Salamon is mondta, hogy a fia...
ERZSÉBET Ejnye, na, András, én ezt a nevet nem akarom hallani.
ANDRÁS Hátha megunja ez a Papp a mi lányunkat.

ERZSÉBET Szemmel tartom, ha erre vágyik, András, de ki tudja, meddig tart ez a nagy szerelem. Életem végéig csak nem figyelhetem Juliskánkat.

ANDRÁS Hát csak bírd egy darabig. *(nagyot sóhajt, majd bemegy a házba)*

8. jelenet

1848. szeptember 23. Erzsébet a verandán üldögél, kézimunkázik, horgol valamit. Az ablakon át Júlia mászik ki. Nem veszi észre az anyját. Idegesen, türelmetlenül néz körül.

ERZSÉBET Jó reggelt!

JÚLIA *(ijedtében összerezzen)* Jó reggelt.

ERZSÉBET Megijedtél, édes lányom?

JÚLIA Meg, édesanyám. Nem számítottam rá, hogy maga itt lesz.

ERZSÉBET Tán valaki másra számítottál?

JÚLIA Ami azt illeti –

ERZSÉBET Ilyen kora hajnalban ugyan kire számítottál?

JÚLIA Tudja azt maga nagyon jól, édesanyám. Fél éve minden reggel ugyanarra. *(Csend.)* Nem látta maga errefelé?

ERZSÉBET Fogok is én itt böszörményi suszterlegények után nézelődni.

JÚLIA Nem járt itt?

ERZSÉBET Júlia, én – tudod, hogy nekem a te boldogságod a legfontosabb –

JÚLIA Nem, nem, nem, nem, nem lehet. Nem leszek Weisz Mózes felesége, én Papp Lajos felesége leszek.

ANDRÁS *(az utolsó mondatra kilép a házból)* Na, szépen csillog a hajnali dér, a kutyaúristenit.

JÚLIA Édesapám –

ANDRÁS Jó, hogy emlegeted, Juliskám. Épp ma érkezik.

JÚLIA Micsoda?

ANDRÁS Nem *mi*. Inkább *ki*.

ERZSÉBET Kit hívtál ide már megint?

ANDRÁS Én nem hívtam senkit, bejelentették magukat.

ERZSÉBET Kik?

ANDRÁS Weisz Salamon és a fia érkezik ma hozzánk ebédre.

JÚLIA Miért?

ANDRÁS Valami halaszthatatlant akarnak megbeszélni, azt hiszem, van köze ahhoz, hogy te most kinek és hogy akarsz a felesége lenni.

ERZSÉBET Miért nem szóltál erről, édes uram?

ANDRÁS Olyan régóta járnak már a nyakamra ezek a Weiszék. Ha egyszer idejönnek, talán leszállnak végre rólam.

JÚLIA Miért járnak a te nyakadra?

ANDRÁS Ugyan már, Juliskám, hát ne tedd magad egyfolytában.

JÚLIA Nem teszem én.

ANDRÁS Na, akkor meg. A kezédért járnak a nyakamra, hát ezt te is tudod.

JÚLIA Az én kezemért?

ANDRÁS Ne tedd már az ártatlant. A Mózes fiú már évek óta kinézett magának.

JÚLIA Ahhoz nekem is lesz egy-két szavam.

ANDRÁS Hogy – ?

JÚLIA Engem nem érdekel, hogy ki nézett ki magának, édesapám.

ANDRÁS Te nem beszélhetsz velem így. Nem lehet folyton ilyen böszörményieknek illegetni magad. Tudtam én eddig is. Én viszont nem maradok szégyenben miattad.

ERZSÉBET Andráskám, férjüram – csillapodj!

ANDRÁS Én csillapodjak, én? Hát miért akarja mindenki megmondani, hogy mit csináljak?

JÚLIA Én márpedig suszterfeleség leszek.

ANDRÁS Addig éljek, biztosan nem.

JÚLIA Én meg fogok szökni Papp Lajossal.

ANDRÁS Azzal meg kell várnod az ebédet, édes lányom, mert te ma a Weisz Mózessel fogsz egy asztalnál ülni.

JÚLIA Én ugyan nem!

ANDRÁS Mit beszélsz te vissza az apádnak?

JÚLIA Nekem is van beleszólásom!

ANDRÁS Már hogy lenne?

ERZSÉBET Csillapodjon, kérem –

ANDRÁS Nekem itt ne mondja meg senki, hogy mit csinálhatok! Hálátlan népség! Bözse, te menj és készítsd elő az ebédet, Juliska, te pedig eredj be és készülődj. Nem mondom többször.

A két nő leforrázva áll, figyel, ahogy András lassan lenyugszik. Erzsébet visszamegy a házba, Júlia sírdogál. Tamás érkezik.

TAMÁS Jó reggelt, Bandi bácsi! Lekaszáltam a füvet. *(Csend. Tamás meglátja a síró Juliát.)* Baj történt? *(Csend.)* Kinyissam a kaput?

ANDRÁS Nyisd. Vendégeket várunk.

JÚLIA *(fojtottan)* Én nem várok senkit.

ANDRÁS Takarodj befelé!

Júlia sértődötten bevonul.

TAMÁS Akkor kinyitom – *(elkullog)*

9. jelenet

Sára érkezik, a kapuhoz szalad. Időnként hátratekinget. Erzsébet lép ki az ajtón, meglátja őt a kapunál.

ERZSÉBET Ejnye, no. Weisz Sára! Hát a család?

SÁRA Jönnek ők is.

ERZSÉBET Előreszaladtál?

SÁRA Nincs nekem kedvem az urammal jönni.

ERZSÉBET *(Közelebb lép, bizalmasan)* Ugyan, mi lelt már megint?

SÁRA Egy nőnek a büszkesége a legnagyobb kincse.

ERZSÉBET Már megint – ?

SÁRA Én bármit csinálhatok, már semmi sem jó neki.

ERZSÉBET Mi lett belőletek?

SÁRA Nem akartam idejönni, Bözse, azt meg végképp nem akarom, hogy te itt az én sirámmal legyél elfoglalva.

ERZSÉBET Bántott?

SÁRA Megsebez az mindenhol. De már nem fáj.

ERZSÉBET Ugyan, miért nem fordítasz hátat neki?

SÁRA A tisztességesen nem eshet csorba, Bözse.

ERZSÉBET Azt mondják, új szelek fújnak. Hát ha meg tud maradni a becsületed anélkül, hogy...

SÁRA Boldog vagyok. Tisztelem az uramat, akinek odaadtam lányságomat. Van egy gyönyörű fiunk, és most ő a legfontosabb.

ERZSÉBET És ha ő sem lesz? Elköltözik otthonról? Mi lesz veled?

SÁRA Nincs az a szél, ami elfújna rólam a szégyent, ha bárki tudná, hogy miket mondok az uramról.

ERZSÉBET Tőlem nem tudja meg senki.

SÁRA Nem is mondtam semmit. Szeretem őt. Itt is van, fordul be a sarkon.

ERZSÉBET Meddig tudja magát tartani egy asszony, ha a saját és a férje becsületéről van szó?

SÁRA Hogyhogy meddig, Bözse? A sírig, ha kell.

Erzsébet felsóhajt, majd beinvitálja Sárát a házba.

10. jelenet

Étkező Szűcséknél. Az asztalnál Júlia, Erzsébet szótlanul, mellettük András, időnként próbálja megtörni a csendet. Szemben Weisz Salamon, Sára és Mózes. Némán, hosszan szűrcsölik a levest.

SALAMON Én mondom, ez a leves – *(Csend. Salamon a családja felé fordul)* Nem?

SÁRA De. *(Csend.)*

SALAMON És neked, Bandi bátyám?

ANDRÁS Nekem is ízlik ez a leves, így, hogy kérdezed. *(Csend.)*

SALAMON A jó leves olyan, mint a jó házasság.

ANDRÁS Sűrű?

SALAMON Forró. *(röhög)* Apropos, örülök is, hogy szóbaejött.

JÚLIA Maga hozta szóba.

SALAMON Parancsolsz?

ANDRÁS Julis, kérlek –

SALAMON Mózes fiam. Mondasz-e valamit? *(Mózes felállna, Salamon visszalöki a székre.)* Nem kell felállnod. Beszélgetünk, nem bejelentünk.

MÓZES

(folyton megakad, hebeg) Khm. Szóval. Kedves Szűcs Juliska, én ma már nem tudok úgy végigmenni Debrecen széles – városán, hogy ne az Ön pirosposzgás arca járna a fejemben. Megvallom – megvallom, hogy enni sem tudok, inni sem, étlen-szomjan epekedek kegyedért, s ha csak egy lehetőséget kapnék arra, hogy bebizonyítsam ezt, én bizony nem teketóriáznék, hanem kihasználnám a lehetőséget, ami adatott vagy adatni fog majd a jövőben, és – nos, ha nincs ellenére – én nem köntörfalaznék, hanem – ha lehet – megkérném magát feleségül. *(Csend.)*

SALAMON

Na, fiam, te sem fogod vissza magad. *(Andrásnak)* Apja gyereke.

ANDRÁS

Na, most, hogy ezen túlestünk –

SALAMON

Bandikám, várj már. Hadd feleljen a lány. *(Csend.)*

ERZSÉBET

Leszedem az asztalt.

ANDRÁS

Itt maradsz. *(Csend. Mind Júliára néznek.)*

SALAMON

Térjünk a tárgyra.

ANDRÁS

Térjünk.

SALAMON

Itt most történt egy, bár kicsit hirtelenjében, de mégiscsak minden ízében derekas lánykérés.

ANDRÁS

Hallottam.

SALAMON

Apja fia. Nem köntörfalaz.

ANDRÁS

Köntörnek falazása, az itt nem volt, kérem.

ERZSÉBET

Leszedem az asztalt.

ANDRÁS

Itt maradsz, Bözse.

SALAMON

Mit mondasz?

ANDRÁS

Én?

SALAMON

Miért? Ki?

ANDRÁS

Ne haragudj, Mózes, az én kezemet kérted meg?

SALAMON

Lényegében –

MÓZES

Nem.

ANDRÁS

Akkor miért tőlem vártok választ?

SALAMON

Bandikám, te vagy ennek a lánynak az apja, nekem hadd ne kelljen magyaráznom, hogy miért létfontosságú, hogy ez a frigy létrejöhessen.

ANDRÁS

Azért engem érdekelne.

ERZSÉBET Leszedem az asztalt –

ANDRÁS Bözse, az isten rogyassza rád az eget, maradj velem szupportíve, mert félrenyelek.

SALAMON Andrásám, nézz magunkra. Eljárt felettünk az idő. Te is megöregedtél. Én meg aztán pláne.

ANDRÁS Ennek a mondatnak legalább a fele igaz, ezt el kell ismernem.

SALAMON *(elengedi a füle mellett)* A mi családjaink a legrégebbi családok itt Debrecenben, ugye?

ANDRÁS Legjobb tudomásom szerint –

SALAMON Gondold végig ezt, András. Amilyen bizonytalan időket élünk most –

ANDRÁS Én nem vagyok bizonytalan.

SALAMON De nem csak te vagy a világon, András. A világ. A környezet.

ANDRÁS Mi közöm van nekem a világhoz meg a környezethez? Én a saját birtokomon rendet tartok. Ebben hiszek egyedül.

SALAMON Ha ez a két család egyesülne –

MÓZES A házasság szent kötelékében –

SALAMON Ne most, fiam.

ANDRÁS Jó, de én ebben mit tudok tenni? Nem tudom kényszerrel berángatni az oltár elé azt a lányt.

SALAMON Bizonyára tudnál hatni rá.

ANDRÁS Aztán ugyan miért tenném?

SALAMON Mi lesz a birtokkal, ha meghalsz, András? És mi lesz az enyémmel, ha én meghalok idő előtt?

ANDRÁS Építem, amíg tudom, aztán még az is lehet, átveszi tőlem valaki.

SALAMON Nézz végig a fiamon. Erős gyerek. Markos gyerek. Nem leszel mindig ilyen szívós, András.

ANDRÁS Rossz embert győzködsz, Salamon.

SALAMON A városban azt találgatják, vajon valódi cívis vagy-e még.

ANDRÁS Igazán? És ugyan miért találgatnak rólam ilyesmit?

SALAMON Mert sosem jössz közénk. Ezek már szervezkednek.

ANDRÁS Kik?

SALAMON A pajtásaink. A cívisek.

ANDRÁS Mit szerveznek? Amúgy is, mi közöm nekem ehhez?

SALAMON Nincs, aki átvegye a birtokot. Idejönnek és szétosztják maguk között azt, amit dédapád felépített, ezt akarod?

ANDRÁS Lesz, aki átvegye. Nem hagyom magam zsarolni.

SALAMON Szép hozomány ez a birtok. Meg igazán szépen van tartva ez a porta.

ANDRÁS A tiéd nagyobb.

SALAMON De együtt a legnagyobbak lehetünk, érted? Senki nem állíthat meg minket.

ANDRÁS Olyan vagy, mint valami képviselő, azok beszélnek így.

SALAMON Képviselő vagyok, András, a mi közös dolgunk képviselője.

ANDRÁS Hát, engem te ne képviselj.

SALAMON Talán nem akarod?

ANDRÁS Mit számít, hogy én akarom-e, ha a lány nem akarja?

SALAMON Ugyanmár, András, ne nevettesd ki magad. Mit számít? Hozzámegy a fiamhoz, és ennyi.

ANDRÁS Én ezt nem tudom elérni, hogy megtörténjen.

SALAMON Mi meg tudunk védeni téged, András.

ANDRÁS Mit kell engem megvédeni?

SALAMON Ki tudja, mi készülődik.

ANDRÁS Megvédem én magamat meg a birtokomat is. *(Mózesnek)* És a lányomat is.

MÓZES Apa – azt mondtad, ez működni fog.

SALAMON Az áldóját, fiam, hát nem látod, hogy üzletelek?

ERZSÉBET Leszedem az asztalt.

ANDRÁS Csak nyugodtan. Szerintem a vendégeink amúgy is távozni készülnek. *(Csend.)*

SÁRA Nekem nagyon ízlett a leves. *(Csend.)* A – receptet – majd elkérném.

SALAMON Nem kérsz te el semmit, Sára. Én addig nem eszem meg a Szűcsék levesét, amíg a fiam házasságlevelén nem a lány neve szerepel.

ANDRÁS Hát akkor sajnálom, Salamon, hogy ki kell maradnod ebből a tényleg finom levesből.

Erzsébet leszedi az asztalt. Feszült csönd, a két férfi méregeti egymást. Júlia hirtelen felpattan és kirohan. Mózes néz utána.

SÁRA Menjünk innen, édes uram.

SALAMON Majd én megmondom, mikor megyünk! *(Csend.)* Indulás. *(Salamon feláll az asztaltól. Mózes követi.)* Viszlát, Szücs András. Remélem, nem most láttuk egymást utoljára. *(elindulnak Mózessel)*

SÁRA *(egy pillanatra ülve marad az asztalnál, aztán megszólal)* A síríg, ha kell.

ERZSÉBET Kell?

Sára is feláll, sietve Salamonék után indul. András és Erzsébet maradnak az asztalnál.

ANDRÁS Szólj már ennek a lánynak. Beszélni akarok vele.

Erzsébet elmegy. András sóhajt. Feláll, az asztal mögé sétál. Fel-alá járkál. Pipát vesz elő, megtömi. Rágyújt, aztán meggondolja magát és leteszi. Sóhajt. Erzsébet visszaérkezik.

ERZSÉBET Nincs itt.

ANDRÁS Hogyhogy nincs itt?

ERZSÉBET Hát hogy nincs itt. *(Csend. András sóhajt. Erzsébet aggódva néz rá.)* Mi lesz most, Bandikám?

ANDRÁS Mi lenne, Bözsikém? Semmi. Végezzük a dolgunk, ahogy eddig.

ERZSÉBET És a lányunk?

ANDRÁS Majd visszajön.

ERZSÉBET És ha nem jön vissza? *(Csend.)* András! Mi lesz, ha nem jön vissza?

ANDRÁS *(felcsattan)* Nem tudom, Bözse, én ezen nem tudok most gondolkodni.

ERZSÉBET És mikor akarsz ezen gondolkodni?

ANDRÁS Van elég dolog a birtokkal. *(sóhajt)* Megnézem, hogy tojtak-e már.

András gépiesen kivonul a konyhából. Erzsébet némán pityereg.

11. jelenet

JÚLIA *(futva érkezik, egyenesen Lajos karjaiba)* Lajos! Én édes Lajosom!
(megcsókolja)

LAJOS Nocsak, Juliskám, mi ez a hevesség?

JÚLIA Elmegyek magával, Lajos. Szöktessen meg engem Pestre.

LAJOS Nocsak. Ilyen jól sikerült az ebédjük?

JÚLIA Én nem akarok Weisz Mózes felesége lenni.

LAJOS Látod, Juliskám? Megmondtam én, hogy suszterfeleséget csinálók magából.

JÚLIA Vigyen el innen!

LAJOS Én már mindent kigondoltam. De ehhez szükségem lesz a segítségére.

JÚLIA Csak mondja, én megteszek bármit.

LAJOS Kelleni fog nekünk két ló. Csak a Tiszáig. Ott egy csónakkal átevezünk a túlpartra, Szolnok felé. Szolnokon van egy ismerősöm, ő fog tudni nekünk segíteni a továbbutazásban. Ha minden a terv szerint halad, pár napon belül már Pesten is lehetünk. Édes Juliskám.

JÚLIA Én magával megyek a világ végére is.

LAJOS Addig talán nem kell, nekem Pestig is elég.

JÚLIA Mikor indulunk?

LAJOS Adjon nekem három napot, Juliskám, én addig mindent elintézek.

JÚLIA És addig?

LAJOS Addig bírja ki. Vagy bújjon el valahol, hogy ne találják meg. Én három nap múlva itt fogom várni magát. A lovakat ne feledje.

Lajos megcsókolja Júliát.

12. jelenet

Három nappal később. 1848 szeptemberének végén. A porta előtt Tamás sepreget, időnként megtörli izzadt homlokát. Károly érkezik.

KÁROLY Jó napot.

TAMÁS Üdvözlöm, Károly.

KÁROLY Milyen szép rend van itt.

TAMÁS Elkövettem mindent.

KÁROLY Háziak?

TAMÁS Bent vannak.

KÁROLY Nem ébredtek még meg?

TAMÁS Hát hogyan ébredtek volna ilyenkor.

KÁROLY Hát akkor?
TAMÁS Szombat van.
KÁROLY Az is igaz. *(Csend.)* Juliska itthon van-e?
TAMÁS Nem láttam elmenni.
KÁROLY Hívja ki nekem, ha kérhetem.
TAMÁS Miért vág ilyen gyászos képet?
KÁROLY Ne kérdezősködj, eredj befelé.

Tamás bemegy.

JÚLIA *(kis idő múlva érkezik)* Hívatott engem, Károly úr.
KÁROLY Üzenetet hozok.
JÚLIA Kitől? *(izgatottan)* Csak nem attól a kedves böszörményitől?
KÁROLY Nem egészen. De ő is része az üzenetnek.
JÚLIA Ne kerteljen már, Károly.
KÁROLY Juliska – nehéz ezt elmondani.
JÚLIA Azért csak sikerüljön már.
KÁROLY Kitört a háború a magyar szabadságért. *(Csend.)*
JÚLIA Na és?
KÁROLY Juliska. Elvitték őt.
JÚLIA Elvitték?
KÁROLY Megy harcolni a háborúba. Tegnap azonnali hatállyal besoroztak minden fiatal férfit. *(Csend.)* Sajnálom.
JÚLIA *(lerogy a hokedlire)* Akkor – nem fogunk ma – pedig én úgy készültem – hogy Szolnokra – aztán Pest –
KÁROLY Nem ajánlatos most Pestre menni. Ki tudja, mi zajlik ott ilyenkor.
JÚLIA De engem – várni fog. És a lovak –
KÁROLY Juliska, maga itt van a legnagyobb biztonságban.

Júlia keservesen sírni kezd. Erzsébet kirohan.

ERZSÉBET Mi történt itt? *(Károlyra néz)* Mit csinált maga vele?
KÁROLY Erzsébet, tudja, hogy én semmit.
ERZSÉBET Miért sír a lányom?
KÁROLY A történelem.

ERZSÉBET Hogy?

KÁROLY Éljen a magyar szabadság! (*indulna*)

ERZSÉBET Várjon.

KÁROLY Igen?

ERZSÉBET Károly – az isten szerelmére. Háború lesz?

KÁROLY A háború nem *lesz*. A háború már itt van a nyakunkon. Ez lesz a végső harc. Le fogjuk győzni azokat a kutya Habsburgokat. Úgy legyen!

ERZSÉBET (*maga elé*) Úgy legyen.

KÁROLY Istenhózzá.

Károly el. Júlia továbbra is zokog. Erzsébet sokáig néz Károly után, aztán lehajol a lánya mellé.

Vége az első felvonásnak.

MÁSODIK FELVONÁS

1. jelenet

1848 decembere. András nagykabátban havat seper, mellette Tamás sűrög-forog.

- ANDRÁS** Arrébb is menj, Tamás, ne csak mindig a nyomomban.
- TAMÁS** Igenis.
- ANDRÁS** Ha ugyanott sepersz, mint én, annak nincs sok értelme.
- TAMÁS** Igenis. *(Csend.)*
- ANDRÁS** A lányom – hónapok óta ki se jön
- TAMÁS** Pihen.
- ANDRÁS** Ennyit?
- TAMÁS** Szüksége van rá, uram. *(Csend.)*
- ANDRÁS** Arrébb seperj, Tamás. *(Tamás arrébb megy.)* Amiatt a böszörményi cipészért van így oda?
- TAMÁS** Nincs hír róla már hónapok óta.
- ANDRÁS** Tényleg háború van?
- TAMÁS** Bandi bácsi – még a városban is kihirdették.
- ANDRÁS** Nem szoktam arra járni. Itt lassabban terjednek a hírek.
- TAMÁS** Károly úr sem volt itt már egy ideje.
- ANDRÁS** Biztos sokan vannak a hivatalban. *(A távolban felbukkan Károly.)* Na, nézd csak. Emlegetett számár. *(Károly lassan érkezik a csúszós talajon.)* Na, seperd le előtte a havat, hadd haladjon!

Tamás így is tesz.

- KÁROLY** *(megérkezik)* Cudar egy idő van, András bátyám.
- ANDRÁS** Az már igaz.
- KÁROLY** Lányod itthon van-e?
- ANDRÁS** Biztosan. De én nem hívom ki neked. Legutóbb, mikor így volt, sírva jött vissza a házba. Azóta se láttam egy mosolyt se azon a szép arcán.
- KÁROLY** Én nem akarok felelősséget vállalni a mosolyáért.

ANDRÁS Hát, márpedig ha nem akarod a felelősséget vállalni, akkor jobb, ha elmész az úton, amin jöttél.

KÁROLY Egy levelet hoztam neki.

ANDRÁS Kitől? A böszörményitől?

KÁROLY Ez egy hadijelentés, amit a városházán kaptunk.

ANDRÁS Mit akarod te az én lányomat hadijelentésekkel traktálni?

KÁROLY Csak hadd adjam oda neki.

TAMÁS Odaadom neki én.

ANDRÁS Na. Mennyivel jobb. Nem egy ilyen vénembertől kapja meg, hanem az én derék béresemtől.

KÁROLY Nem tudok én ilyen vidám lenni.

ANDRÁS Én se vagyok vidám. De valahogy majd túlélem.

KÁROLY András bátyám, nem is érdekel, mi van a jelentésben? *(Csend.)* A böszörményiről van szó. *(Csend.)* Elveszett a hadosztály. *(Csend.)*

ANDRÁS Mi az, hogy elveszett?

KÁROLY Felszívódott. Nem találják. Nem érik el őket.

ANDRÁS Az mit jelent?

KÁROLY Csak istenben bízhatunk.

ANDRÁS Hát, én már nem bízom senkiben.

KÁROLY A feleségét üdvözlöm. Szoktam várni, hogy bejöjjön a városba.

ANDRÁS Mostanában nem megyünk el hazulról, és ezen a szokásunkon még egy ilyen várakozó tintanyaló sem fog változtatni.

KÁROLY Azért mi még szívesen látjuk, ha meggondolná magát.

ANDRÁS Én ugyan a világ minden kincséért sem megyek oda. Mi keresnivalóm lenne nekem ott?

KÁROLY A háborús idők új szokásokat várnak, András. Ebből maga sem maradhat ki.

ANDRÁS Nahiszen, majd pont maga fogja megmondani, hogy miből maradhatok ki és miből nem.

KÁROLY Isten óvja. *(el)*

ANDRÁS *(dühösen néz Károly után)* Na majd pont egy ilyen fog nekem dirigálni. Azt hiszi, mert hatalma van, meg mert valaki a városházán, az majd itt is működni fog. Hát nem. Ez a Szücs-birtok. Itt más szabályok érvényesek, nem igaz, Tamás? *(Tamás felé fordul, aki mereven áll, kezében a levéllel.)* Mi van? Mit állsz ott?

TAMÁS Lajos eltűnt, és magának egy szava sincs –
ANDRÁS Te engem ne akarj számon kérni, Tamás, mert nem állok jól magamért.
TAMÁS Szólok a lánynak.
ANDRÁS De aztán gyere ki. Meg kell tisztítanunk az utat a hótól.

Tamás bemegy a házba. András morogva tovább söpri a havat.

2. jelenet

A Weisz-család érkezik. András nem veszi őket észre, tovább söpri a havat.

SALAMON *(köhint)* Sok szépet a háznak.
ANDRÁS Ebben a kurva időben –
SALAMON András – te aztán semmit sem változtál. Ilyen szorgalmasan itt dolgozni ebben a kutya hidegben.
ANDRÁS Mi járatban erre? Nem csúszott az út?
SALAMON Csúszott, csúszott –
ANDRÁS Hogy csúsztatok volna vissza –
SALAMON A fiam szeretne valamit.
MÓZES Bandi bácsi – én azért jöttem, mert úgy érzem, kötelességem figyelmeztetni, hogy telik az idő. És maga már nem lesz fiatalabb.
ANDRÁS Na, ha azért jöttél, hogy leöregessz, akkor fordulhatsz is vissza a szüleiddel együtt.
MÓZES Ez a birtok – legendás. És nagyon szép. Örökös nélkül még a végén valami baja esik, aztán – gondoljon csak bele, itt ez a sok hold föld – hagyná, hogy mások élőködjenek rajta?
ANDRÁS Nagy franc vagy te. Az örökösödés az én dolgom.
MÓZES Persze, de – ha esetleg meggondolná magát –
ANDRÁS Megint Júlia kezét jöttek kérni?
SALAMON Miért vagy ennyire makacs?
ANDRÁS Engem te itt ne minősíts az én portámon, Salamon.
SALAMON Nézz rá a fiamra –
ANDRÁS Nem hozzám akarod adni.
SALAMON Mindketten tudjuk, hogy a te áldásod kell a frigyre.
ANDRÁS Én nem fogom hagyni, hogy ti itt engem kizsigereljtek.

SÁRA Kizsigerelni? Mi? Mi jót akarunk neked, az isten szerelmére!

ANDRÁS Nekem csak az úristen adhat jót. Meg néhanapján a feleségem. Ti nem vagytok az én jótevőim listáján.

SALAMON Nade András –

ANDRÁS Takarodjatok a portámról, amíg szépen mondom. Itt nem fognak Weiszek szaladgálni, se most, se máskor. Nem fogom hagyni, hallod, Salamon?

SALAMON Jó. Legyen. Beszélni fogok a többi cívissel, a városban.

ANDRÁS Ugyan mit? Érdekel is az engem, hogy mit mond rólam a többi.

SALAMON A városban tisztelnék, András. Még.

ANDRÁS Jó nekik. Én nem foglalkozom velük.

Salamon, Sára és Mózes megfordulnak, elindulnak. András néz utánuk egy darabig, aztán bemegy a házba, majd egy darab papírral tér vissza, amivel elindul a város felé.

(maga elé) Adok én neked, Weisz Salamon –

András eltűnik a birtok határán.

3. jelenet

1849 január 7. Júlia, Erzsébet és András a ház előtt pihennek.

ANDRÁS Én mondom nektek, elfáradtam.

ERZSÉBET Dolgoztunk is eleget.

ANDRÁS Dolgozni sosem lehet eleget, Bözse.

ERZSÉBET Tyúkok?

ANDRÁS Alig tojnak tavasz óta. Én nem tudom, mi nyavalyájuk van.

ERZSÉBET Talán jelezni akarnak valamit.

ANDRÁS A tyúkok?

ERZSÉBET Miért ne?

ANDRÁS Nem akarnak ezek jelezni semmit, Bözse, ezek csak simán tyúkok.

ERZSÉBET Valamit csak jelent, ha nem tojnak.

ANDRÁS Igen. Azt, hogy nem végzik a dolgukat.

ERZSÉBET Károly már nem is jön tojásért.

ANDRÁS Tudja az, hogy felesleges. *(Csend.)*

JÚLIA Én azt akarom, hogy vége legyen. A háborúnak.

ERZSÉBET Istenem, szegény lány. Ezen jár az eszed?

JÚLIA Az eszem is, a szívem is ezen jár.

ANDRÁS Vége lesz hamar, nekem elhiheted. Ezek ott Pesten bohóckodnak egy sort, aztán majd abbahagyják. Minden olyan lesz, mint rég.

JÚLIA Semmi nem lesz olyan, mint rég, apám.

ANDRÁS Ne felelj – *(Egy kiskatona érkezik, dobbal a nyakában. Dobol egy párat, aztán megáll az udvaron, tisztelegve.)* Mi ez az őrjítő lárma, a kutyaúristenit!

KISKATONA Mélyen tisztelt Szűcs András urat keresem.

ANDRÁS Parancsoljon.

KISKATONA Maga az?

ANDRÁS Maga szerint miért álltam volna fel, ha nem én lennék?

KISKATONA Üzenetet hoztam.

ANDRÁS Nocsak. Ki üzenget ilyen parádézva, a kutyamindenit?

KISKATONA Az országgyűlés a mai nappal áttette a székhelyét ide.

ANDRÁS Ide? Az én portámra? *(Erzsébet felé)* Megint nagy ebédünk lesz –

KISKATONA A városba. Debrecenbe.

ANDRÁS Na, és ezt ilyen nagy csinnadrattával kell közölni?

KISKATONA Megérkezett Kossuth Lajos.

ANDRÁS Hova?

KISKATONA A városba. Az ő üzenetét hoztam.

JÚLIA *(felpattan)* Van valami hír az én Lajosomról?

ERZSÉBET Ez egy másik Lajos, Juliska.

KISKATONA Én arra kaptam felhatalmazást, hogy Szűcs Andrást meghívjam Kossuth Lajos fogadására, melyet az országgyűlés áthelyezésének tiszteletére ad.

ANDRÁS Engem? Mi keresnivalóm lenne ott?

KISKATONA A város módos parasztjai Szűcs Andrást jelölték meg, mint köztisztületben álló tagjukat, aki képviselni tudja őket az országgyűlés áthelyezése alkalmából tartott ünnepi eseményen.

ANDRÁS Engem? A cívisek? Mi bajuk van ezeknek?

KISKATONA Kérem, kövessen.

ANDRÁS Hova?

KISKATONA Kossuth Lajos úr fogadására.

ANDRÁS Mit érdekel engem Kossuth Lajos –

ERZSÉBET András!

ANDRÁS Én nem politizálok, Bözse. Dehogy megyek én parádézni!

KISKATONA Kérem, nekem parancsom van arra, hogy Szűcs Andrást a fogadásra kísérjem. *(Csend.)*

ANDRÁS Akkor nincs választásom – ?

KISKATONA Attól tartok, velem kell jönnie. *(Csend.)*

ANDRÁS *(maga elé)* Szép kis szabadság az ilyen. *(a kiskatonának)* Legalább hadd öltözzek fel.

KISKATONA Megvárom!

András bemegy a házba, közben értetlenül néz a feleségére és a lányára.

JÚLIA *(lassan odalép a kiskatonához)* Elnézést – uram. Katona úr. *(a katona mozdulatlanul áll, nem válaszol)* Nem tudom – ismeri-e – van egy férfi. A fronton harcol. Magukért, értünk, mindannyiunkért. A magyar szabadságért. *(a kiskatona rezzenéstelen arccal áll)* Nem tud esetleg valamit egy bizonyos Papp Lajosról? *(a kiskatona nem mond semmit)* Az isten szerelmére, hát mondjon már valamit.

KISKATONA Nincs felhatalmazásom erre.

JÚLIA De ismeri? Kérem. Csak erre válaszoljon. *(Csend.)*

KISKATONA Nem ismerek semmiféle Papp Lajost.

Júlia összeroskad.

ANDRÁS *(kijön a házból, ünneplő ruhában)* Mehetünk?

KISKATONA Kérem, kövessen. *(A nők felé)* Hölgyeim. Éljen a magyar szabadság, éljen a haza! *(Szalutál)*

ERZSÉBET *(félíg maga elé)* Éljen!

A kiskatona és András el.

4. jelenet

Ugyanazon a napon. Debrecen főtere, a belvárosban. Tömeg, közepén kis dobogó. Bal oldalon Kossuth Lajos kísérete, jobb oldalon városi polgárok, cívisek, bábműködők vegyesen. A dobogó mellett közvetlenül Kossuth áll, a dobogó másik oldalán András.

EGY CÍVIS *(a tömegből)* Halljuk Szűcs Andrást!

ANDRÁS

(körbenéz a tömegben. Nyel egyet, és feláll a dobogóra.) Nem szoktam beszédet mondani. Már csak azért sem, mert nem szoktam a városban járni. Én nem foglalkozom a mi ügyeinkkel, ezért is lep meg, hogy most itt vagyok. De a cívisek, akik néha már a földjeimen alkudoznak egymással, elhívtak, elrángattak, hát - itt vagyok. *(Kossuthra néz)* Remélem, Kossuth Lajos úr jól fogja magát érezni Debrecenben, és látja majd városunk erényeit. *(Körbenéz)* Ahogy látom, sok az ismerős, hozzám hasonló hazámfia itt a tömegben. Nektek üzenem: mindenki foglalkozzon a maga birtokával! Én is így fogok tenni. Ez a város a cívisek városa, ne hagyjuk, hogy elvegyék tőlünk. Se Habsburgok, se mások. *(Kossuth felé fordul)* Kossuth Lajos – isten hozta!

A tömegből szedett-vedett taps.

KOSSUTH

(az emelvényre lép) Köszönöm a cívis szószóló támogatását. Debreceniek, magyarok! Én nem tudok mást ígérni, mint amit eddig tettem. Mindent meg fogunk tenni, hogy megvédjük hazánkat attól a pestistől, amit Habsburgnak hívnak. Küzdeni fogunk a szabadságunkért. Maguk derék emberek, ezt már a vendégszeretetükből is láthattam. Hamarosan meg fog ide érkezni az országgyűlés, ahol döntéseket fogunk hozni országunk jövőjével kapcsolatban. Hiszem, hogy a debreceniek jótékony támogatása előnyös hatással válik majd közös ügyünkre, a magyar szabadságra. Köszönöm, debreceniek, és külön köszönöm a cívis honfitársaknak, hogy ma megvendégelték minket. *(András felé)* Köszönöm önnek is, igyekszem rászolgálni – éljen a magyar szabadság –

TÖMEG

Éljen a haza!

A tömeg ujjongása közben Kossuth Lajos kezét nyújt Szűcs Andrásnak. András körbenéz, a pillanat kitágul. A tömeg ujjongása lassan feszült figyelembe csap át. András kétségbeesetten néz körbe, támogatókat keresvce, de nem nyújtja vissza a kezét.

SALAMON

(a tömegből, fojtottan) Mi lesz már – ?

András hátrateszi a kezét. A tömeg felhördül.

ANDRÁS

Ha én most ezt a kezét elfogadnám, azzal mindörökre bevésődne a helyi lapokba, hogy Szűcs András kezét nyújtotta a politikának. A magamfajta a földhöz ért. Én nem adom el a lelkemet az ördögnek. *(Feszült csönd.)*

SALAMON

(fellép az emelvényre, arrébb löki Andrást) Kossuth Lajos nem az ördög. Üdvözljük Debrecenben!

A tömeg éljenez. András bekeveredik a tömegbe, ott néhányan taszigálják. Kossuth mosolyog és kezét ráz Salamonnal.

5. jelenet

Másnap hajnal, Szűcsék portája. Néhány civist látunk, élükön Salamonnal, fáklyákkal a kezükben. Salamon hangosan kiabál a tömegnek, akik időnként fújolnak vagy éljeneznek, a mondattól függően.

SALAMON Szűcs András tegnap délután átlépett egy határt. Azzal, hogy ellenállt az alapvető udvariasságnak, nemcsak a civis parasztságot, de Debrecen városát járatta le. *(a tömeg fújol)* A debreceni civisek nevében felszólítjuk Szűcs Andrást, hogy kérjen bocsánatot! *(a tömeg éljenez)* Szűcs András nem jogosult többé a civiseket képviselni! *(a tömeg egyre hangosabban zúg. András jön ki a ház elé)*

ANDRÁS Mit lármáztok itt ilyenkor, Salamon? Felveritek a családot.

SALAMON Az, hogy te nem tartod tiszteletben a hagyományainkat, rendben van, de nincs jogod a közösség nevében ilyeneket nyilatkozni. Leördögözni Kossuth Lajost – András! Mi a fene ütött beléd?

ANDRÁS Takarodjatok a birtokomról! Milyen paraszt az ilyen, aki éjszaka nekiáll a más portája előtt hőzöngeni?

SALAMON Milyen paraszt az olyan, aki nem tiszteli társait?

ANDRÁS Nem is értem, minek engem hívtatok! Hát már osztjátok fel a földjeimet, a halálomat várjátok, tudom!

SALAMON Mi megadtuk a tiszteletet, András, és ugyanezt vártuk volna tőled is!

ANDRÁS Bánom is én, ha nem vagyok méltó civisnek. Ha nektek ez a hőzöngés jelenti a kurva nagy hagyományaitokat, akkor felőlem ki is tagadhattok!

SALAMON Nagy hibát követsz el.

ANDRÁS Mit bánom én. Takarodjatok, amíg szépen mondom! *(elindul fenyegetően Salamon felé. Salamon a saját fáklyáját kettőjük közé tartja.)* Fenyegetsz, te bolond?

SALAMON Vigyázz, Szűcs András, nehogy megégesd magad!

Salamon fütyönt egyet. A tömeg egy része egy pillanat alatt körbeállja Andrást, fáklyáikat felé tartva.

ANDRÁS Az isten szerelmére, Salamon. Takarodjatok, amíg szépen mondom!

SALAMON (hátraszól, a tömegnek) Menjetek hát, ha ilyen szépen kéri.

A tömeg megindul, András háta mögött, a birtok felé. Fáklyáikat eldobják. Nagy tűz lobban fel. A tömeg hátrál és elrohan. A Andrást körülálló férfiak utat nyitnak.

Legközelebb így húzz ujjat a címisekkel, Szűcs. A viszontlátásra.

Salamon elindul, mellette a tömegből kivált férfiak. András ekkor néz oda: lángol a tyúkól. Beszalad a házba, vödörrel jön vissza, közben üvölt.

ANDRÁS Tamás! Fiam! Gyere már! (Tamás a tyúkól felől bukkan fel.) Te mit keresel ott, az ég szerelmére!

TAMÁS Tojást gyűjtöttem. (kiájul a tűzből)

András locsolja vízzel, közben kiabál. Teljes téboly. Erzsébet és Júlia is felbukkan, együtt oltják a tüzet.

6. jelenet

Néhány hét múlva, 1849 februárjában. Júlia tiszta feketében jön ki a Szűcs-porta ajtaján. Mellette Erzsébet, gyászos tekintettel. Valamit sugdolóznak egymással, majd Erzsébet hosszan átöleli Júliát. Károly érkezik, ünneplőben.

KÁROLY Milyen csodás reggelre virradtunk. Úgy süt a nap, mintha legalábbis június lenne.

ERZSÉBET Szép bizony.

KÁROLY (végignézi Júlián) Hát ez?

JÚLIA Gyászolok.

KÁROLY Ugyan mit?

JÚLIA Mindent.

KÁROLY Azt mondják, az esküvő egy boldog nap a menyasszony életében.

ERZSÉBET Kérem, Károly –

KÁROLY Hallottam a múltkori esetről. Megsérült-e valaki?

ERZSÉBET Csak a béres szemébe pattant a parázs.

KÁROLY Na, de fél szemmel még tud dolgozni.

ERZSÉBET Elpusztultak a tyúkok. (Csend.)

KÁROLY Akkor most nincs tojás.

ERZSÉBET Nincs. (Csend.)

- KÁROLY** Igen sajnálom. A Szűcs-féle tojásnak én mondom, nincs párja a vidéken.
- ERZSÉBET** Egy ideje már nem tojtak annyit.
- KÁROLY** De maguk mégis milyen szorgalmasan adták nekem mindig. *(Csend.)* Hadd kísérem el magukat a nagytemplomig!
- ERZSÉBET** Kedves Öntől, Károly.
- KÁROLY** Egy menyasszonyt mégsem lehet egyedül hagyni. *(Csend.)* Aztán, ha kedvük tartja, maradhatnak is néhány napot a városban.
- JÚLIA** Haza kell jönnünk a birtokra. Segítünk apámnak rendbe rakni, amit a debreceni parasztok tönkretettek.
- KÁROLY** Ej, hát. Sértődékeny népség. *(Csend. Majd: Annának)* Én mondom, sok rosszat el lehet mondani a Weisz családról, de ez a Mózes tényleg egy tisztességes fiú, én mondom. *(Csend.)* Én is ilyen vőt akarnék magamnak. *(Csend.)*
- ERZSÉBET** Károly, ha egyet kérhetek –
- KÁROLY** Magának bármit, Erzsébet.
- ERZSÉBET** Maga annyit beszél mindig, nem lehet, hogy most, amíg a templom felé megyünk, nem szólal meg?

Károly hebeg kicsit, aztán nem mond semmit. Némán mennek, elhagyják az udvart. Rövid ideig üres marad a tér, aztán András jön ki a házból, a bekötött szemű Tamással.

- ANDRÁS** Úgy nézel ki, mint valami török harcos.
- TAMÁS** Bandi bácsi, én örülök, hogy nem esett bántódása.
- ANDRÁS** Annak én is örülök, fiam. És sajnálom, hogy kitettelek ennek.
- TAMÁS** És most mi lesz?
- ANDRÁS** *(sóhajt)* Elmegyek a lányom esküvőjére.
- TAMÁS** És a birtokkal?
- ANDRÁS** *(sóhajt)* Nem tudom, Tamás.
- TAMÁS** Ne aggódjon, Bandi bácsi, én megőrzöm az esküvő idejére. Nem lesz semmi baj.
- ANDRÁS** *(Tamásra néz, sóhajt)* Isten veled!

Tamás integet András után, közben szemét nem veszi le a birtok határán lévő kapuról.

7. jelenet

Pár hónappal később, 1849 október első napjaiban. A Szűcs-birtok udvarán a félszemű Tamás leveleket seper, nagyjából úgy, ahogy néhány jelenettel korábban a havat. A porta ajtaja kinyílik, Weisz Mózes lép ki rajta. Nyújtózkodik, látszik, hogy most ébredt.

MÓZES Jó reggelt, Tamás!

TAMÁS *(alig hallhatóan)* Reggelt, uram.

MÓZES Szép nap ez a mai, azt hiszem.

TAMÁS Én is úgy látom, uram.

MÓZES Tudod, te, Tamás – mióta itt vagyok, alig beszéltünk egymással.

TAMÁS Nem kérdezett, uram.

MÓZES Ó, hát ezen könnyen segíthetünk. *(Csend.)* Mióta is dolgozol itt?

TAMÁS Idestova három éve fogadott fel Bandi bácsi.

MÓZES Meg vagy elégedve?

TAMÁS Nekem nem tisztem az, hogy erről beszéljek, uram.

MÓZES Na de mégis – hát valami véleményed csak van.

TAMÁS Az én véleményem nem számít, uram.

MÓZES Ó, dehogynem, még mennyire. Hát nem hallod, milyen új szelek fújnak? Szimatolj csak! Érzed? Ez a szabadság levegője. Itt most már a béres is elmondhat bármit az urának.

TAMÁS Engem Szűcs András fogadott fel és nem Weisz Mózes.

MÓZES Nos, ez igaz, de – nézd, Tamás, én őszinte leszek, nem tudom, hogy Szűcs úr egészsége meddig szolgál még minket.

TAMÁS Hogy – ?

MÓZES Tudod, hogy egy ideje betegeskedik. Nem alszik jól. Nehezen lélegzik, felébred álmában. Néha még rémeket is lát. Ijesztő, én mondom.

TAMÁS Biztos a tűz az oka.

MÓZES Ugyan már, Tamás. Szűcs úr már idős, és nem fog örökké élni.

TAMÁS Én haláláig őt szolgálom.

MÓZES És ez dicséretes is, Tamás. Hogy úgy mondjam: *abszolút* jó gondolkodás. De lásd be – egy ponton majd választanod kell. Hogy itt akarsz-e maradni vagy sem. És ha itt akarsz maradni, akkor még az is lehet, hogy Szűcs úr nélkül kell itt maradnod –

ANDRÁS *(épp az utolsó mondat második felére lép ki az ajtón. Köhint.)* Szerencse, hogy nem Mózes úr fogja megmondani, hogy mikor halok meg. Persze csak ha meg nem gyilkol egyszer álmomban.

MÓZES Arra semmi szükség.

ANDRÁS Hagyd azt a szegény fiút. Nem árt az senkinek.

MÓZES Én hagyom. Hadd dolgozzon. Bemegyek a városba –

Az ajtón kilép Júlia, láthatóan terhes hassal. Még mindig teljesen feketében van.

Drága egyetlen feleségem, jössz-e velem a városba?

JÚLIA Mit csinálsz te ott?

MÓZES Ugyan, hát ha nem jössz velem, nem tudod meg.

JÚLIA Már megint mészt a kurváidhoz, igaz-e?

MÓZES Mit mondtál?

JÚLIA Ne higgye, hogy nem tudom. A terhes felesége meg majd itthon várja, mi?

MÓZES Te nem beszélhetsz velem így! *(felpofozza Júliát. András odaugrik, lefogja.)*

ANDRÁS Mit művelsz?

MÓZES Hagyjál már békén, öreg. Eressz el. Ebből majd megtanulja, hogy kell a férjével beszélni. *(el)*

András Júliához szalad, átöleli a derekát, a ház elé kíséri. Tamás döbbsenten áll.

ANDRÁS *(Tamásnak)* Mit állsz ott? Folytasd a munkát. Még élek! Még figyelem, ahogy dolgozol!

TAMÁS Igenis, Bandi bácsi!

A távolban felbukkan egy alak. András és Júlia fojtottan beszélget, nem veszik észre. Tamás egy pillanatra felnéz a munkából, észreveszi, kiabál.

Bandi bácsi! Ott! Ott!

ANDRÁS Mit láttál, Tamás fiam?

TAMÁS Jön valaki!

András is kinéz a birtok határánál közeledő alakra. Hamarosan, ahogy közeledik, meglátjuk, ki az: Papp Lajos.

ANDRÁS Hiszen ez a – *(elakad a szava)*

Lajos megérkezik, katonaruhában, csapzottan. Ahogy megjön, térdre rogy.

TAMÁS Lajos úrfi. A böszörményi cipész fia.
ANDRÁS Látom, Tamás, nem vagyok vak.
TAMÁS Én félszemmel is kiszúrtam –
ANDRÁS Értem, Tamás. Mit csinál ez itt?
LAJOS *(feltápáskodik, fáradtan néz Andrássra)* Jó napot kívánok, Szűcs úr.
(Csend.)
ANDRÁS Jó napot. *(Csend. András zavartan kezét nyújt Lajosnak. Lajos belekapaszkodik, feltápáskodik.)* Hozz már neki egy széket vagy valamit, eredj.

Tamás elszalad, egy székkal tér vissza. András leülteti Lajost. Júlia a háttérben lassan magához tér a pofon okozta sokkból.

JÚLIA Lajos! Édesem, angyalom, te vagy az?
LAJOS Én vagyok az, Juliskám.

Júlia odafut Lajoshoz, lehajol mellé, megcsókolja a kezét.

ANDRÁS Mit csinál maga itt?
LAJOS Sajnálom.
JÚLIA Hol voltál, Lajosom?
LAJOS Elvesztünk. Egy csapat orosz katona talált ránk valami erdőben bolyongva.
JÚLIA Bajod esett, Lajos?
LAJOS Fogságba estünk. Az egész hadosztály.
JÚLIA Mit tettek veled?
LAJOS Ne aggódj értem, Júliám. Jól bántak velünk.
ANDRÁS Hol voltatok?
LAJOS Kassán. *(Csend.)*
ANDRÁS És mit keres most itt?
LAJOS Szűcs András. Én nem gondoltam, hogy így fogunk egymással találkozni, de – tudja, talán így a legjobb. Én megtettem mindent a hazámért, és egyetlen oka volt annak, hogy nem adtam fel soha a harcot és a reményt, hogy megmeneküljek: mert a maga lánya elrabolta az én szívemet, és szív hiányában az ember csak annak birtoklójára képes gondolni. Én visszajöttem, mert mikor elmentem, épp azt terveztük – azt terveztük Juliskával, hogy elmegyünk innen.

ANDRÁS Hova mennétek?

LAJOS Pestre. *(Csend, Lajos elgondolkodik.)* Mondjuk ez mostanra már lehet, nem egy jó terv.

ANDRÁS Azt magam is úgy sejtem.

LAJOS Én igazán nem akarok köntörökkel falazni, Szűcs András, én most azért jöttem ide, egyenesen Kassáról, azért vezetett szabadulásom után az első utam ide, azért gyaloglok három napja a debreceni határig, a birtokhoz, hogy megkérjem a lánya kezét.

Csend. Júlia pityeregni kezd, közben felegyenesedik. András sóhajt, és a fejét csóválja. Lajos értetlenül néz körbe, aztán meglátja Júlia kerekedő hasát.

(köhint) Khm.

JÚLIA Az időzítés sosem volt az erősséged, Lajos.

LAJOS Júliám, mi ez az egész? Mondd el tüstént, mert esküszöm, félrenyelek.

JÚLIA Én nem mehetek tehozzád, Lajos, mert én már azóta hozzámentem valaki máshoz. *(Csend.)*

LAJOS És – ez – ? *(a hasára mutat)*

JÚLIA Még egy hónap, és – *(elakad a szava)*

Lajos sóhajt. Feláll a székből és elkezd fel-alá járkálni, közben nagy levegőket vesz. András elindulna a házba, Lajos azonban megragadja a grabancát.

LAJOS Te voltál az, öreg, mi? Te! Ostoba vénember. Soha nem bírtad a böszörményi pofámat, de tudtad, hogy szeretem.

ANDRÁS Uram, én –

JÚLIA Lajos, engedd el!

LAJOS Tudtad, vagy nem tudtad, te vén csont?

ANDRÁS Tudtam!

LAJOS A kurva életbe. A rohadt kurva életbe! *(elengedi Andrást, sír)* Juliskám – *(odafigyél Juliskához, megöleli. Meg akarja csókolni)*

JÚLIA *(elfordítja a fejét)* Nagyon sajnálom, Lajos.

LAJOS Sajnálod? Sajnálod? Az ég szerelmére, Juliska, hát engem szeretsz.

JÚLIA Eressz el, nekem férjem van.

LAJOS De te ezt nem akarod! Te ezt az egészet nem akarod, Juliskám! Nekünk már egy éve Pesten kéne lennünk és nem itt! Én téged szeretlek, Juliskám, egy éve erre várok.

JÚLIA Nagyon sajnálom, Lajos. Úgy néz ki, más szelek fújnak.

LAJOS Szökjünk el. Nem kell Pestre menni. Nem kell sehova se menni, csak legyünk együtt. Feküdjünk a magas fűben, bújjunk el a világ elől, legyünk egymásba szerelmesek, mint egykoron. Gyere velem!

JÚLIA *(sóhajt)* Nem mehetek, Lajos. Nekem itt van a családom. *(a hasára teszi a kezét)*

LAJOS De ez nem a családod, hát nem érted? A rohadt életbe már! *(zokogni kezd. András óvatosan hátrébb lép, megpróbál a házba bejutni. Lajos utánakiabál)* Úgy látom, nem látnak szívesen. De ne aggódj, öreg. Még visszajövök. Elvetted tőlem a szerelmemet, odaadtad valaki másnak. Egyszer én is elveszem mindenedet!

Lajos dühösen elvonul. Júlia pityereg, András és Tamás hosszan néznek Lajos után.

8. jelenet

Károly irodája, Debrecen belvárosában. Kopognak.

KÁROLY Tessék befáradni! *(Erzsébet lép be az ajtón)* Erzsébet! Hát maga?

ERZSÉBET Károly, maga mindig olyan jó volt hozzám. Kedves, derék ember volt mindig.

KÁROLY Igazán semmiség, Erzsébet.

ERZSÉBET Nem bírom én ezt tovább. Az uram – meg fog halni előbb vagy utóbb, a Weiszék pedig ki fognak minket paterolni onnan. Én nem akarom megvárni, hogy földönfutó legyek.

KÁROLY Mit tudok én magán segíteni, Erzsébet?

ERZSÉBET Maga többször ajánlkozott már. Hogy költözzek ide. Hogy legyek magával. Én érzem, hogy az idők változnak, Károly, és messze nem vagyok olyan makacs, mint Szűcs András.

KÁROLY Én tudom, hogy maga nem makacs, Erzsébet.

ERZSÉBET Mentsen meg, Károly. Én magával akarok lenni.

KÁROLY Ugyan, mi ez a hirtelen fordulat, Erzsébet?

ERZSÉBET Eleget szenvedtem már, én is és a lányom is. Meg akarom tartani a becsületemet, nem megvárni, amíg az is eltűnik a férjemmel együtt.

KÁROLY Nézze, Erzsébet, ha egy évvel ezelőtt idejött volna ezzel a kéréssel, boldogan tettem volna eleget bármilyen kérésének.

ERZSÉBET Egy évvel ezelőtt? Miről beszél, Károly?

KÁROLY Megfordult a történelem kereke.

ERZSÉBET A szabadság levegője, tudom, mindenki mindig ezzel jön...

KÁROLY Nem olyan szelek fújnak mostanában.

ERZSÉBET De hát maga... maga jött mindig. Most jöttem én is. Szabadítson meg, kérem!

KÁROLY Értse meg, nem lehet! Isten se tudja, mikor érnek utol engem is. Megtorlás lesz, Erzsébet, tisztogatások lesznek. Maga most a Szűcs-birtokon van a legnagyobb biztonságban.

ERZSÉBET Szűcs-birtok... inkább már Weisz-birtok lesz az lassan.

KÁROLY Ha Szűcs Andrásen múlik, egy darabig biztosan nem.

ERZSÉBET Látom még magát valaha?

KÁROLY *(közel hajol)* Emlékezni fog rám, és én is magára. Talán, ha elmúlnak ezek a szelek. Talán.

ERZSÉBET Én várni fogok magára.

KÁROLY Higgye el, magára most otthon nagyobb szükség van.

ERZSÉBET *(megcsókolja Károlyt)* Ennyire szeretném.

KÁROLY Maga el van keseredve, Erzsébet. A szabadság nem az, hogy döntünk mindenfélét, és feláldozzuk magunkat.

ERZSÉBET Hát akkor mi? Mi lehetne ennél szabadabb, Károly? *(Csend.)*

KÁROLY Fogalmam sincs.

ERZSÉBET Hogyhogy fogalma sincs?

KÁROLY Nem tudom, mi az a szabadság, Erzsébet. De amit biztosan tudok, hogy ami most fog következni, az valami sokkal rosszabb.

ERZSÉBET Isten önnel.

KÁROLY Ó, bár korábban jött volna.

Erzsébet elmegy, Károly hosszan mered maga elé.

9. jelenet

ANDRÁS *(átkarolja Tamás nyakát)* Tamás fiam.

TAMÁS Bandi bácsi.

ANDRÁS Nem bírom én ezt sokáig. *(köhög)*

TAMÁS Nagyon megrángatta magát, Bandi bácsi?

ANDRÁS Én nem akartam rosszat. Se ennek a fiúnak, se magamnak.

TAMÁS Tudom, Bandi bácsi.

JÚLIA Mindenkinek így a legjobb, ahogy van. *(Csend.)*

ANDRÁS Te szeretted ezt a fiút.

JÚLIA Most Mózesrel vagyok, ő a férjem. Egy asszony legyen hűséges a férjéhez. *(bevonul a házba)*

ANDRÁS *(hosszan néz a lánya után)* Tamás fiam, én ezt nem fogom bírni sokáig.

TAMÁS Mit tudok tenni, Bandi bácsi?

ANDRÁS Szeretném, hogy tudj valamiről. Nem most akartam neked elmondani, de – azt hiszem, úgy lesz a legjobb, ha most tudod meg. *(benyúl a zsebébe, egy papírt vesz elő)* Ezt már a második lánykérés óta a zsebemben őrizgetem.

TAMÁS De mi ez?

ANDRÁS Mikor bementem a városba – úgy döntöttem, így lesz a legjobb mindannyiunknak. Nem akarom, hogy Weiszék elvegyék tőlem azt, amit évekig építettem, fiam. *(Átnyújtja a papírt Tamásnak.)*

TAMÁS Mi ez, Bandi bácsi?

ANDRÁS Olvasd el. *(Csend.)*

TAMÁS Én nem tudok olvasni, Bandi bácsi. *(Csend.)*

ANDRÁS Ez a birtoklevél, Tamás. Tiéd lesz minden.

TAMÁS Az enyém?

ANDRÁS Ha – meghalok. Vagy történne velem valami.

TAMÁS Az enyém?

ANDRÁS Nincs más, akire rá tudnám bízni ezt a birtokot. Aki továbbviheti az örökségemet és fenntarthatja a síromon túl is.

TAMÁS És Mózes úr?

ANDRÁS Mózes úr nem tud erről. Engem a Weiszék nem fognak innen kizsigerelni.

TAMÁS De akkor – én –

ANDRÁS Földbirtokos lettél, Tamás. Már csak ide kell hozni Károlyt, és aláírni. *(Csend. Tamás szótlan.)* Te vagy, akire ezt bízni tudom. Olyan vagy nekem, mintha a fiam lennél. *(Csend.)* Mit mondasz, fiam?

TAMÁS Bandi bácsi. Én csak egy egyszerű béres vagyok –

ANDRÁS Aki mindent tud a ház körüli munkákról. Szaladj a városba, hívd ide Károlyt a pecsétjével, írd alá, és minden a tiéd lesz, mielőtt Weiszék megszerzik. *(Csend.)*

TAMÁS Bandi bácsi, én nem tudok írni.

Csend. Most András nem jut szóhoz.

10. jelenet

Aznap este. Lajos érkezik, egyik oldalán kanna, másik oldalán katonai puska. Részegen, tántorogva érkezik, menet közben üvölt.

LAJOS Elvettek tőlem mindent. Mindent, amiért érdemes volt élnem – nincs. Megszűnt. Kampec. Hogy elmegyek a szabadságért harcolni, és közben megfosztanak engem a sajátomtól. *(üvölt)* És ez mind a te hibád, Szűcs András, hallod? Elvetted, ami fontos volt nekem, és most én is elveszem tőled, ami neked fontos, hallod? *(hangosabban üvölt)* A kutyaúristenit, hallod? *(elkezdi a kanna tartalmát locsolni körbe az udvaron.)* A poklok poklát éltem át Kassán, és most te is a Pokol tüzében fogsz elégni. *(gyufát vesz elő a zsebéből, hangosan felnevet.)* Nem marad semmid. *(a gyufát meggyújtja és eldobja, a kiöntött folyadék mentén égni kezd a birtok. Lajos hátrál, nézi a művét.)* Ennyi volt. *(Tamás vonul elő félálomban. Meglátja az égő birtokot, kétségbe esik. Kopog az ajtón, senki nem nyitja ki. Lajos hátrafordul.)* Takarodj!

Tamás nekiesik Lajosnak. Dulakodni kezdenek. Az égő birtok füstöl. A puska eldőrdül, nem tudni, kit talált el. Az ajtó kinyílik, kilép rajta András. Kétségbeesetten visszaszalad. Júlia és Erzsébet jönnek ki, közvetlenül utána. András elsántikál az udvar végéig, köhög. Júlia és Erzsébet utána. Füst borítja az egész birtokot, tűz emészti fel a generációk óta épített földet és épületeket.

11. jelenet

Másnap. A birtok és a porta is porig égett.

KÁROLY *(érkezik, az oldalán Weisz Salamondal és Sárával)* Mire idejöttem reggel, ez a látvány fogadott.

SALAMON Édes jó istenem, mi ez itt?

KÁROLY A háziak sehol.

SÁRA És a fiam?

SALAMON Jöjjön, Károly. Nézzük át, hogy mi maradt itt.

- KÁROLY** Gyakorlatilag semmi, Weisz úr. Minden tiszta hamu. A ház is, az istállók – de még a földeken se maradt semmi. Oda lett a búza, a kukorica, a vetemény. Itt minden leégett.
- SALAMON** Ezek a tűzvészek – rájár a rúd Szűcsékre. Apropos, ők hol vannak?
- KÁROLY** Fogalmam sincs.
- SÁRA** Mi lett a fiammal?
- SALAMON** Namármost, a fő kérdés a mi szempontunkból, Károly, ugye, hogy akkor itt most szándékos gyújtogatás történt-e? Mivel a fiam és a Szűcsék lánya házas, ezért ha úgy vesszük, ez a birtok legalább felerészben a mi családunké is, és –
- KÁROLY** Nem egészen, Weisz úr.
- SÁRA** *(kiabál)* Smá Jiszráel, hol van Mózes?
- Sára kiabálásának hallatán mindketten elhallgatnak.*
- SALAMON** *(végre meghallja Sára kérdését, észbekap)* Szűcs felgyújtotta volna a saját birtokát? Hát ennyire nem bírta nézni, ahogy szép lassan mink válunk a legnagyobbakká széles e vidéken – ?
- KÁROLY** Nos, nem teljesen, Weisz úr. Ez a birtok itt – egyáltalán nem az önöké.
- SALAMON** Igazad van, Károly. A jog betűjét illik betartani. Persze, hogy nem a miénk, hiszen Szűcséké, csak a fiam révén –
- KÁROLY** Néhány hete Szűcs András bent járt a városban.
- SALAMON** Azt hiszem, mind ott voltunk, Károly, mikor bent volt. Nemcsak bent volt, botrányosan is viselkedett, nem cívishez méltóan.
- KÁROLY** Nos, elhozta nekem a birtoklevelét, és ki kellett állítanom egy papírt arról, hogy annak a tartalma megváltozik. Már csak a pecsétem és egy aláírás hiányzott ahhoz, hogy hiteles legyen.
- SALAMON** Mi az, hogy a tartalma megváltozik – ?
- KÁROLY** Pardon. A birtokviszonyok.
- SALAMON** Igen, Szűcs halála után Weisz Mózesra száll a birtok, mint a család következő férfitagjára –
- KÁROLY** Nem teljesen. Ezt a birtokot nem Weisz Mózes vitte volna tovább a birtoklevel tanúsága szerint, hanem egy bizonyos Tamás. *(Csend.)*
- SALAMON** Hogy kicsoda?
- SÁRA** Tamás? Az a béreslegény?

- KÁROLY** Ez a birtok – mármint, jobban mondva, egykori birtok – ez jog szerint, ha Szűcs András nincs életben vagy nem képes tovább ellátni a fenntartást, akkor a béresé. *(Csend.)*
- SALAMON** Hogy a kurva anyját a Szűcsnek!
- SÁRA** Mi lesz most, Salamon? És hol a fiunk?
- MÓZES** *(megjelenik az udvaron, csapzottan, félregombolt ingben, még félig ittasan)* Nocsak, szüleim. Meglátogattak engem szerény hajlékomban – ?
- SALAMON** Hát te merre jártál? *(Csend.)* Hol van a feleséged, mi? Mi ez a szégyen itt?
- MÓZES** Dolgom volt a városban.
- SÁRA** Miféle dolgod lehet neked éjszaka a városban? *(Csend.)*
- SALAMON** Te szégyent hozol rám, fiam? *(Csend, Mózes nem szól semmit)*
- SÁRA** Menjünk haza.
- MÓZES** Hol a feleségem?
- SALAMON** Épp ezt kérdezem én is.
- MÓZES** Meg kell találnom. *(elmegy a porig égett házig, rámutat.)* Itt volt még legutóbb.
- SALAMON** Szégyelld magad, fiam! *(elindul, utánaszól Sárának)* Gyere, Sára. Hazamegyünk. *(Mózesnek)* Te pedig szégyelld magad!

Salamon és Sára elindulnak. Károly hátrál, majd utánuk szalad. Mózes leül a ház elé, kezébe temeti az arcát. A birtokhatárnál érkezik András, Erzsébet, Júlia és Tamás. Tamás lába bekötve, András és Erzsébet kíséri.

- ANDRÁS** Nézzétek, mi maradt belőlünk.
- MÓZES** *(felnéz rájuk)* András bátyám – merre jártak?
- ANDRÁS** *(maga elé)* Bátyád neked a lapostetű, az. *(Mózesnek)* Ispotályba vittük a legényt. Megsérült az éjszaka.
- MÓZES** Hogyan?
- ANDRÁS** Lábon lőtte az a szerencsétlen böszörményi. *(Csend.)*
- MÓZES** És ő? *(Csend.)* Mondjanak már valamit!
- TAMÁS** Elesett, és ott maradt. Nem lehetett segíteni rajta.
- MÓZES** Nem lehetett?
- TAMÁS** Annyira részeg volt, hogy nem tudtam elhozni onnan, meg aztán — én is megsérültem.
- MÓZES** Az alkohol ölte meg?

JÚLIA

A bánat.

ANDRÁS

Meg az a kurva nagy szabadság. Mert mindig kérdeztétek tőlem, hogy érzem-e a szabadság levegőjét. És tudjátok mit? Én éreztem. Hát nekem ennél nagyobb szabadság nincs, mint itt lenni és igazgatni, amit még a dédapám épített. De nem, nem, ti mind ragaszkodtatok ahhoz, hogy ez most valami más, hogy itt majd beköszönt a szabadság, és már az orromat facsarja. Aztán mit értünk el azzal az istenverte szabadsággal, hm? Mink maradt? Semmink nem maradt. Földönfutók lettünk. Szűcs András, egykori módos cívis paraszt. Öreg, beteg és földönfutó is. Nincs itt már semmi. Csak lószarszag meg virágpor, de az is leégett itt tegnap. És ezt mind a kurva szabadság miatt. Hát, ha ez a szabadság – akkor én abból nem kérek. *(Csend.)*

MÓZES

A városban azt beszélük, minden elveszett. Valami készül Aradon.

ANDRÁS

Na, hát, ha készül, akkor készül. *(Körbenéz, sóhajt)* Éljen a magyar szabadság!

MÓZES*(maga elé)* Éljen a haza!*Függöny.**Vége.*

Tartalom

ELSŐ FELVONÁS	3
1. jelenet	3
2. jelenet	5
3. jelenet	7
4. jelenet	9
5. jelenet	13
6. jelenet	15
7. jelenet	17
8. jelenet	18
9. jelenet	20
10. jelenet	21
11. jelenet	25
12. jelenet	26
<i>Vége az első felvonásnak.</i>	28
MÁSODIK FELVONÁS.....	29
1. jelenet	29
2. jelenet	31
3. jelenet	32
4. jelenet	34
5. jelenet	36
6. jelenet	37
7. jelenet	39
8. jelenet	43
9. jelenet	44
10. jelenet	46
11. jelenet	46
<i>Vége.....</i>	49